Müslümanlığı Besleyen Felsefe ve Karakteri

***

Feriduddin AYDIN
feriduddin@gmail.com

دار العِبَر للطباعة والنشر
Al-Ibar Publishing
İstanbul-2018

Müslümanlığı Besleyen Felsefe ve Karakteri

Hiç kuşku yok ki bu felsefe tasavvuftur; Müslümanlık -*bin yıldan beridir*- bu felsefeden beslenerek günümüzdeki şeklini almıştır. Dolayısıyla hatırlatmak gerekir ki; -*kaynağını vahiyden alan İslâm'ın tam tersine*- Müslümanlık, -*büyük ölçüde*- tasavvuf temelli bir yapı olarak inşa edilmiştir. Bu nedenle -*İslâm hariç*- dünyadaki bütün dinler gibi Müslümanlık da tamamen rûhânî bir karaktere sahiptir ve yine bu nedenledir ki -*her münasebette vurgulanması gereken bir gerçek olarak*-;**İslâm** ile

Müslümanlık, -*birbiriyle hiç alakası bulunmayan*-, her biri bağımsız ve birbirinden tamamen farklı iki ayrı dindir.

Temelde Fars kökenli insana ait hayal ve zihin gücüyle, -*son bin yıl içinde*- şekillendirilmiş olan ***«Moselmanî Tasavvuf»***, oldukça yanıltıcı ve spekülatif bir komplo felsefesidir. İslâm'ın dejenere edilmesinde tasavvufun, sinsi bir araç olarak kullanıldığını bu ilgiyle hatırlatmak gerekir. Bu amaçladır ki; mistisizme kendilerini adamış insanlar, bin yıldan beridir büyük bir hırsla ve sürekli şekilde tasavvufu hep **«gönül iklimi»** olarak reklâm edegelmişlerdir.

Bu uğurda -*bilinçli olarak*- vaktiyle köklü hazırlıklar yapılmış ve -*hicretten yaklaşık 150 yıl sonra*- girişimler başlatılmıştır. Daha sonra tedricen büyük çabalar harcanmıştır. Bu gayretler; aslında -*İslâm'ı zihinlerden tamamen kazımak için*- Farsların, -*kıyamet kopuncaya dek sürmesini planlayarak*- asırlar boyu ***«Ehl-i Beyt'in hukukunu müdafaa perdesi altında»*** örmeye devam ettikleri devasa büyüklükte bir projedir. İçinden sıyrıldıklarını iddia etseler bile tasavvufun ebedi senaryosunu kurgulayan İranlılar, tarih boyunca *(başta Türklerden olmak üzere)* birçok ırk, cemaat ve topluluktan figüranlara da rol biçmişlerdir. Ancak bütün bu farklı ırk ve milletler içinde Türklerin faaliyetleri daha çok ön plana çıkmıştır. Onun için Türkler, *(büyük ölçüde Balkan halklarını, kısmen de Arapları etkileyen)* kendilerine özgü bir tasavvuf oluşturmuş ve onu sistemleştirmişlerdir. Türk tasavvufu, Müslümanlığa altyapı oluşturmak amacıyla esasen 1200'lerde Buhara'da mistik bir kripto ekip tarafından kurgulanmıştır.

Tasavvufun, aslında çok yönlü olarak içyüzünü kavramadan, onun temel amacının ne olduğunu anlamak imkânsızdır. Ancak bu amacı -*geniş kapsamda*- araştırmanın, -*takdir edilmelidir ki*- yeri burası değildir. Dolayısıyla esas gaye; bu mistik felsefenin, -*insan psikolojini etkileyerek bilinçaltında*- meydana getirmek istediği değişimleri -*genel manada*- araştırmak değildir. Burada önemli olan, sadece onun bir araç olarak İslâm'a vurduğu darbenin boyutlarını ifşa etmektir.

Bir yandan başlattıkları ***Şuûbiyecilik*** **الشعوبية** hareketine paralel olarak Farslar, -*Hicretin üçüncü yüzyılından itibaren*- kurgulamaya çalıştıkları tasavvufu kurumsallaştırmak için hiçbir bahaneyi ihmal etmemişlerdir. Unutulmamalıdır ki **ilk zâhidlerin** yaşam biçimini anlatımlarında çarpıtarak, onları -*sözde*- örnek almakla işe başlamışlardır. Meselâ zühdün sembolü olarak tanınan -*Ashab'dan*- **Ebuzer el Ğifârî**[1], -*Özellikle Hz. Osman'a itirazlarda bulunduğu için*- Şiî Farslar tarafından efsaneleştirilmiş, doyumluluğu ve kanaatkârlığı -*bahanesiyle*- de tasavvufçular tarafından bir sömürü aracı ve ilham kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

---

[1] **Ebuzer el Ğifârî** **أبو ذر الغفاري**: Ashabın ilklerindendir. «***Benî Ğifâr; Ğifâroğulları***» kabilesine mensuptur. İslam'ı kabul edenlerin dördüncüsü veya beşincisi olduğu söylenir. **Müslimlerin,** Mekke müşriklerinin ağır baskısı altında bulundukları sırada iman etmiş ve işkenceye uğramış bir sahâbîdir. Dürüstlüğü, tok gözlülüğü ve yöneticilere yönelttiği adalet çağrılarıyla ünlüdür. «**Ebuzer el Ğifârî»** onun künyesidir. Adı: **جندب بن جنادة Cundub bin Cunâde**'dir. Hiç kimsenin, -*İslam'a girdiğini henüz açığa vurmadığı ilk günlerde*- Ebuzer, **muslim** olduğunu ilan etmiş, bunun üzerine müşrikler tarafından öldüresiye dövülerek kanlar içinde bırakılmıştı. Hz. Peygamber'den duyduğu şu sözlerin derin etkisi altında kaldı ve yaşamı boyunca bu öğütleri hiç unutmadı: ***«-Acı da olsa daima doğruyu söyle; Allah'ın emir ve yasakları hakkında insanları uyardığın zaman, hiç kimsenin kınamasından korkma!»*** Ne var ki Hz. Osman'a -adaletle davranması için- yaptığı sert ve ısrarlı uyarılar üzerine **Şam** yakınlarındaki **Rabeze** köyüne sürüldü ve hicretin 32. Yılında bu köyde, perişanlık içinde vefat etti. Cenazesine kefen bulmakta zorluk çekildiği söylenmektedir. İlginçtir ki başta Şiîler olmak üzere, Müslümanlar, hatta sosyalistler ve komünistler bile bu şahsiyeti amaçlarına alet etmişlerdir!

Birer **«Tasavvuf mafyası»** olarak nitelenmesi gereken mistik odaklar, Müslümanlık tarihi boyunca, *-sırf İslâm'ı hırpalamak amacıyla-* **Kur'ânî** ve **nebevî** değerlerin orijinal anlamlarını *-fırsat buldukça-* abartılı yorumlarla bozmaya çalışmışlardır. Bu değerlerden özellikle dört tanesi üzerinde ısrarla durmuş, bunları, Kitap ve Sünnetin sınırlarını aşarak amaçlarına alet etmeye çalışmışlardır. Bunlar: **zühd**, **takva**, **vesile** ve **şefaat**tir. Edebiyatlarında özellikle **zühd** kavramı üzerinde yoğunlaşarak, onu gerçekten çok tehlikeli anlatımlar içerisinde sunmuş, bu suretle bilgisiz ve eğitimsiz kalabalıklar üzerinde kalıcı ve yıkıcı etkiler bırakarak, *-onları tembelliğe özendirmek ve yaşamın canlı alanlarından uzaklaştırmak-* bu suretle de ümmetin geri kalmasını ve İslâm'ın çökmesini sağlamak istemişlerdir. Nitekim bu hedeflerini kesin bir başarı ile gerçekleştirmişlerdir. Günümüzde, Ortadoğu'daki manzara bunu kanıtlamaktadır.

***

İslâm'da **zühd**: doyumluluk, tok gözlülük ve kanaatkârlık anlamlarına gelmektedir. **Zühd**- *İslâm'da-* önemli bir ahlâk kuralı, bir tutum ve yaşam biçimidir. Onu şiâr edinenlere, *(yani; zühdü bir huy ve hayat biçimi olarak seçen)* kimselere **zahid** denir. Haramdan, israftan ve gayrimeşru yaşamdan **titizlikle sakınan her mü'min**, İslâm'da **zahid** sayılır. **Zühd**, özellikle zenginler için büyük önem taşır. Çünkü yoksul bir insan, ister istemez *«kendi yağında kavurulmak»* zorundadır. Fakat zengin bir insan, sahip bulunduğu büyük nimetlere ve geniş imkânlara rağmen eğer kanaatkâr ise; *(haramdan, israftan ve gayrimeşru yaşam biçiminden titizlikle sakınıyor ise)*; bununla birlikte çalışmaya ve daha çok kazanmaya devam ederken elde ettiği servetin, bir gün elinden çıkıp başkalarına intikal edeceğini hatırından çıkarmıyor, aynı zamanda kazancından özellikle ihtiyaç sahiplerini yararlandırıyor, toplum ve ümmet için *-yeri geldiğinde-* fedakârlıktan çekinmiyor ise, hiç kuşkusuz *(bu kimse)* **zahid** sayılır. Şu halde *-bu vasıflara sahip-* çok büyük servet sahibi bir mü'min de İslâm'a göre **zahid** sayılabilir.

Hal böyle iken tasavvuf yalnızca; dünyadan el etek çekmiş, *-sözde-* lokma-hırka geçinen ve bütün hayatını ibadetle geçirenlerin ancak **zahid** sayılabileceğini öngörmektedir. Hatta ***ibahî tasavvufa*** göre zahid kişide ahiret endişesi de olmamalıdır! Tasavvuf kitapları bu tip insanların sözleriyle ve hayat hikâyeleriyle doludur. Örneğin bunlardan biri, aşağıdaki dörtlükte sarf ettiği riyakârane sözlerle Allah'ın, mü'minlere vadettiği cenneti pervasızca ret etmektedir. Arapçasından yapılan çevirisinde aynen şöyle diyor:

«Allahım! (beni zatında eriterek) her iki âlemden de (dünyadan da ahiretten de) ilişiğimi kes;

Beni «lâmekân»da (yerin hiçliğinde) kendinle birleştirerek bir tek varlık haline getir.

Gerçek şu ki ben senden cennetleri istemiyorum.

Fakat Musa'ya dediğin gibi; bana da «beni göremezsin!» deme.»[2]

[2] Yukarıdaki dörtlüğün Arapçası şöyledir:

إلهي اجعلني عن الكونين فاني * وأبقني بالوحدة في لآ مكانِ
فإني لم أرد منك جنانا * ولكن لا تقل لي كموسى لن تراني

Yunus Emre'ye mal edilen, -*ve yukarıdaki sözlere benzeyen*- aşağıdaki dizeler, tasavvuftaki hem **«zühd»**, hem de **«fenâ»** kavramları hakkında önemli ipuçları niteliğindedirler. Dizeler şöyledir:

Cennet cennet dedikleri;
Birkaç köşkle birkaç huri.
İsteyene ver anları,
Bana seni gerek seni.

Aslında tasavvuftaki **zühd** anlayışı, **Yunus Emre**'nin şu dizelerinden çok daha açık şekilde anlaşılabilir; diyor ki:

Sufilere sohbet gerek
Ahilere ahret gerek
Mecnunlara Leyla gerek
Bana seni gerek seni

Evet, sofiler oturur bol bol konuşurlar; onların para, pul, ahiret, cennetin köşkleri ve huriler diye bir arzuları yoktur.Tek arzuları, ***«Allah'ta fâni olmak»***tır.Bunun gerçekte ne anlama geldiğini pek açıkça söyleme cesaretinde bulunamazlarsa da aslında ***«Allah ile birleşip tek varlık haline gelmeyi, yani Allahlaşmayı»***, bu sözlerle ima ederler.İşte zühdün arkasında yatan sır, aslında budur.

İlginçtir ki -*ne İslam'daki kitâbî zühd-,* ne de bu tür çarpık **zühd** anlayışı, bizzat tarikatçılar arasında bile kabul görmemiştir. Nitekim **zühd** kelimesi, -*günümüz Türkiye'sinde*- devleti ele geçirmiş olan mistik örgütlerin başındaki insanların aklının uçundan bile geçmediği apaçık ortadadır. Çünkü bu insanlar izzet, ikbal, mevki, şan, şöhret ve servet peşinde koşuşturmakta, refah içinde yaşamakta ve adeta nimetler içinde yüzmektedirler. Kendi kendini bu derece yalanlayan tasavvufa, -*bu sefil felsefeye*- gönül vermiş insanların ahlâk ve yaşam biçimleri düşündürücü olduğu kadar, tasavvuf temeline dayanan Müslümanlık hakkında da yeterli bir fikir vermektedir.

Yüzyıllardır; ***«Ebedî saadete nâil olmak için nefsi tezkiye, kalbi tasfiye, zâhir ve batını tamir ve terbiye eden bir ilim»***[3]olarak propaganda edilen tasavvufun, gerçekten amacının ne olduğunu anlayabilmek için bu alanda ünlenmiş insanların yaşantılarını ve neler söylediklerini biraz incelemek yeterlidir. Bu münasebetle muteber kaynaklardan birkaç örnek vermek, ikna edici bir fikir verecektir.

Örnek-1: Müslümanlık tarihinde, tasavvufun -*Fars kökenli*- ilklerinden ve ünlü figürlerinden biri olan **İbrahim b. edhem**'in kâbeyi tavaf ederken rastladığı birine şöyle ***«öğüt verdiği»*** nakledilmektedir:

Bu dörtlük, benim *(yani yazar **Feriduddin AYDIN**'ın üçüncü atası)*, Siirtli **Şeyh Muhammed el-Hazin**'e aittir. Onun oğlu, **Şeyh Fahreddin**'in halifesi ve yazarın da hocası **Şeyh Süleyman el-Halidî**'ye ait **el-Hediyyetu's Süleymaniyye** adlı kitaptan alıntılanmıştır.

[3] Birçok kaynakta yer alan bu tarif, tanınmış tasavvufçu şahsiyetlerden **Zekeriya el-Ensarî** (ö.h.823)'den nakledilmiştir. Mısır'da 1959 yılında basılan ünlü **Risale-i Kuşeyriye**'nin 2. Basımının, 8. Sayfasındaki hamişinde bu tanımın, orijinal Arapçası şöyledir:
التصوف: علمٌ تُعْرَفُ به أحوالُ تزكيةِ النفوسِ، وتصفيةِ الأخلاقِ، وتعميرِ الظاهر الباطنِ لِنَيْلِ السعادةِ الأبدية.

«Şu altı dik ve sarp yokuşu aşmadan salihlerin derecesine ulaşamazsın; birincisi, refahın kapısını kapayıp sıkıntının kapısını açmalısın; ikincisi, ünlenmenin kapısını kapayıp aşağılanmanın kapısını açmalısın; üçüncüsü, rahatlamanın kapısını kapayıp, didinmenin kapısını açmalısın; dördüncüsü, uyumanın kapısını kapayıp geceleri uykusuz geçirmenin kapısını açmalısın; beşincisi, zenginliğin kapısını kapayıp fakirliğin kapısını açmalısın; altıncısı, umut kapısını kapayıp ölüme hazırlık kapısını açmalısın»[4]

Bu İranlı sûfînin yukarıdaki sözleri, Hz. Muhammed'in ve ashâbının hayat disiplini ile biraz karşılaştırıldığında, aradaki uçurumu görmemek mümkün değildir. İlginç olan; **İbrahim b. Edhem**'in bu *«öğütlerle»* dostuna, Salihler *(yani Allah katında makbul insanlar)* derecesine nasıl ulaşılabileceğini salık vermesidir!

Örnek-2: Yine ilk mutasavvıflardan **Seriyu's-Saqatıy** hakkında şöyle bir rivayet var:

«Karh'lı Ma'ruf'un dostlarından olan Seriy, çarşıda ticaretle uğraşırdı.Bir gün Maruf, beraberinde yetim bir çocukla yanına geldi. Ona, "-Bu yetimi giydir", dedi. Seriy, diyor ki; onu giydirdim, bunun üzerine Maruf sevindi ve (bana hitaben): "-Allah dünya malını senin gözünde karartsın ve içinde bulunduğun durumdan seni kurtarsın", diye dua etti. O gün, dünya malından nefret ettiğim kadar hiçbir şeyden nefret etmediğim bir duyguyla dükkândan ayrıldım.»[5]

Çalışmayı, helâlinden kazanmayı, hayatı zinde ve güçlü olarak sürdürmeyi bu derece kötü gören ve insanları tembelliğin karanlık dünyasına iten, işte bu mistik felsefedir, yani Müslümanlığı besleyen tasavvuf adı altındaki düşünce tarzıdır.

Örnek-3: Yine ilk mutasavvıflardan Fars kökenli **Şaqıyq el-Balkhî** hakkında şöyle bir rivayet var:

«Şaqıyq el-Balkhî'inin zühd yolunu tercih etmesinin nedeni şöyle anlatılır: derler ki, kıtlık nedeniyle insanların perişanlık içinde uğraşıp didindiği günlerden bir gün Şaqıyq, bir kölenin, neşe içinde oynaşıp durduğunu görür. Ona sorar; -İnsanlar kuraklık ve kıtlık içindeyken sendeki bu canlılığın sebebi nedir acaba? Köle ona şu cevabı verir: -Patronumun bir köyü var ki ihtiyaç duyduğumuz her şeyi oradan sağlıyoruz, dolayısıyla bu durumdan bana ne! Bunun üzerine Şaqıyq kendi kendine şöyle der: patronunun -bir kul iken- sadece bir köyü var diye rızkı için bu adam hiç kaygı duymuyor da Mevlâsı -bütün kâinata sahip- bir zengin iken Müslüman kişi aç kalacağından korkar.»[6]

---

[4] **Ebu'l-Qasım Abdulkerim b. Hawazin el-Quşeyrî**, **er-Risaletu'l-Quşeyriyye**, s 8. 2. Basım Mısır-1959. Metindeki çevirinin, Arapça aslı:

حطي أنّ إبراهيم بن أدهم قال لرجل في الطواف حول الكعبة: «اعلم أنك لا تنال درجة الصالحين حتى تجوز ست عقبات: أولاها أن تغلق باب النعمة وتفتح باب الشدة، والثانية أن تغلق باب العز وتفتح باب الذل، والثالثة أن تغلق باب الراحة وتفتح باب الجهد، والرابعة أن تغلق باب النوم وتفتح باب السهر، والخامسة أن تغلق باب الغنى وتفتح باب الفقر، والسادسة أن تغلق باب الأمل وتفتح باب الاستعداد للموت».

[5] A.g.e. S.11

[6] **Ebu'l-Qasım Abdulkerim b. Hawazin el-Quşeyrî**, **er-Risaletu'l-Quşeyriyye**, s 8. 2. Basım Mısır-1959. Metindeki çevirinin, Arapça aslı:

وقيل : كَانَ سبب زهده أَنَّهُ رأى مملوكا يلعب ويمرح فِي زمان قحط , وَكَانَ النَّاس مهتمين بِهِ فَقَالَ شقيق : مَا هَذَا النشاط الَّذِي فيك ؟ أما ترى مَا فِيهِ النَّاس من الجدب والقحط ؟ فَقَالَ ذَلِكَ المملوك : وَمَا عَلِي من ذَلِكَ ولمولاي قرية خالصة يدخل لَهُ منها مَا نحتاج نحن إِلَيْهِ ، فإنتبه شقيق , وَقَالَ : إن كَانَ لمولاه قرية ومولاه مخلوق فَقِير , ثُمَّ إنه لَيْسَ يهتم لرزقه ، فكيف ينبغي أن يهتم المسلم لرزقه ومولاه غني ؟

Aslında her yöne çekilebilecek buna benzer söz ve hikâyeleri tasavvufçular, *(özellikle de tarikatçılar)* daima tuzak olarak kullanmış ve tehlikeli telkinlere malzeme yapmışlardır.**Şaqıyq'**kın sözleri bir bakıma *(Müslüman için değil, fakat)* müslim ve mü'min kişi için doğrudur. Çünkü **Müslüman kişiye** tasavvuf, şunu telkin eder: ***«de ki; benim sahibim olan Allah güçlüdür zengindir, dilerse ben çalışmadan da rızkımı verir, dolayısıyla çalışmaya, çabalayıp didinmeye aslında gerek yoktur.»*** bunun tam tersine **müslim kişiye** ise, onun ilham kaynağı olan **kitap** ve **sünnet** şunları emreder:

«İnsan için yalnızca çalıştığının karşılığı vardır ve kuşkusuz onun çalışması ileride görülecektir.»[7]

«Ey iman edenler!Cuma günü namaz için çağrı yapıldığı zaman, hemen Allah'ı zikretmek üzere davranın ve alışverişi bırakın. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır. Namaz bittikten sonra yeryüzüne dağılın ve Allah'ın ihsan ettiği rızkı kazanmaya çalışın.»[8]

«Yeryüzünü ayaklarınızın altına seren O'dur. Haydi! Üzerinde yürüyün ve Allah'ın rızkından yiyin. Dönüş ancak O'nadır.»[9]

Miqdâm bin Ma'di Kerib el-Kindi'den rivayet edilen bir hadiste Hz. Peygamber'in şöyle dediği nakledilmiştir: ***«Kişi kendi elinin emeğiyle kazandığı bir yiyecekten daha hayırlısını yiyemez. Allah'ın elçisi Davud bile (hükümdar olmasına rağmen) kendi elinin emeğiyle ancak geçinirdi»***[10]

Gücünü ve kaynağını Kur'ân-ı Kerim'den alan **İslâm** ile Tasavvuf felsefesi üzerinde inşa edilmiş olan **Müslümanlık** arasındaki uçurum, İşte bu belgeler ışığında gözler önüne serilmiş bulunmaktadır. Sonuç olarak insanlar *(kendilerince*) özgürdürler; dolayısıyla bu iki dinden birini seçebilirler. Fakat Müslümanlıkla İslam'ı uzlaştırmak beyhûdedir.

---

[7] En-Ncm Sûresi, âyet/39 **وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى**

[8] Cuma Sûresi, âyet/9-10
يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُون.

[9] Mülk Sûresi, âyet/15 **هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ**

[10] Buhârî, 3/57. Hadisin orijinal metni:
حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عِيسَى عَنْ ثَوْرٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ